

دوره‌بندی شعر معاصر تاجیک: از روشنگری تا استقلال (۱۸۷۰-۲۰۱۵م)

دکتر ابراهیم خدایار^{۱*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۴/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۲۶

چکیده

ماوآراءالنهر در مقام نخستین وطن اقوام آریایی‌نژاد پیوسته در تاریخ ادب فارسی حضوری برجسته داشته‌است. پس از تشکیل دولت صفویه در ایران و ازبکان شیبانی در بخارا در سده پانزدهم میلادی، سرنوشت سیاسی دو منطقه از یکدیگر جدا شد؛ اما تا اشغال این منطقه از سوی تزار روسیه در سده نوزدهم، روابط فرهنگی مردمان دو سوی جیحون کمابیش ادامه داشت. نهضت بیداری با حضور روسیه و اشغال منطقه زبانه کشید و بعدتر در قامت تجددگرایان شعله‌ور شد. تجددگرایان با پیروزی احزاب کمونیسم، برای رسیدن به آرمان‌های خود به دامان آن خزیدند. با تشکیل پنج جمهوری شورایی از دل ویرانی‌های خانان منطقه، تاجیکان در سال ۱۹۲۴ صاحب حکومت شدند. آنها طی نزدیک به هفت دهه در بستر ادبیات شورایی به آفرینش ادبی دست یازیدند؛ اما با استقلال در سال ۱۹۹۱ بار دیگر به آغوش مام وطن تاریخی بازگشتند. مسئله اصلی این پژوهش بررسی دوره‌بندی تحولات شعری تاجیکان از شروع نهضت بیداری تا استقلال منطقه در بستر نظریه تاریخ ادبیات است. پس از بررسی دوره‌بندی‌های صورت پذیرفته و نقد مبانی فکری آنها الگوی نگارنده در این زمینه پیشنهاد شده‌است. به نظر می‌رسد این الگو تأثیر مستقیمی در نگارش جریان‌شناسی شعر معاصر تاجیک داشته باشد و بتواند در معرفی میراث آن به فارسی‌زبانان جهان نقش مؤثری ایفا کند.

واژگان کلیدی: ادبیات معاصر تاجیک، دوره‌بندی ادبی، نظریه ادبی، تاجیکستان

* Hesam_kh1@modares.ac.ir

۱. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تربیت مدرس